

परिपत्रक

विषय : राज्य माहिती आयोगाने माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी शासनास केलेल्या शिफारशीचे अनुपालन करण्याबाबत.

संदर्भ : महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे शासन परिपत्रक क्र.रामाआ-२०१६/प्र.क्र.(१७८/१६) सहा दि.०१.०२.२०१७

.....

माहिती अधिकार अधिनियम २००५ मधील तरतुदींची प्रभावी अंमलबजावणी व्हावी या दृष्टीकोनातून महाराष्ट्र शासनाने या संदर्भात पारित केलेल्या सूचना / मार्गदर्शन / आदेश यांच्या अनुषंगाने करावयाच्या कार्यवाहीबाबतचे आदेश यापुर्वी वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. आता शासन परिपत्रक क्र.रामाआ-२०१६/प्र.क्र.(१७८/१६) सहा दि.०१.०२.२०१७ अन्वये राज्य माहिती आयोगाने माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी केलेल्या शिफारशीचे अनुपालन करण्याबाबत सूचना पारित केलेल्या आहेत.

२. सदर परिपत्रकान्वये राज्य माहिती आयोगाने माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी या अधिनियमांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या माहिती अर्ज व प्रथम अपील अर्ज निकाली काढण्यासाठी करावयाच्या कार्यवाहीबाबत सविस्तर सूचना दिलेल्या आहेत. दि.०१.०२.२०१७ च्या परिपत्रकाची प्रत सोबत माहितीस्तव जोडण्यात आली आहे.

३. सर्व संबंधीत अधिकारी/कर्मचारी यांना विनंती करण्यात येते की, शासन परिपत्रक दि.०१.०२.२०१७ मधील सूचनांचे अवलोकन करून माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीकरिता काटेकोरपणे पालन करावे.

४. सदर परिपत्रक कंपनीच्या R-APDRP Portal वर उपलब्ध करण्यात आले आहे.

सोबत : वरील प्रमाणे.

(संदेश हाके)
मुख्य महाव्यवस्थापक (मासं)

राज्य माहिती आयोगाने माहिती अधिकार अधिनियम
२००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी शासनास
केलेल्या शिफारशींचे अनुपालन करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन परिपत्रक क्र.रामाआ २०१६/प्र.क्र. (१७८/१६) सहा.
मंत्रालय, मुंबई - ४००० ३२.
दिनांक- १.२.२०१७.

परिपत्रक:-

राज्य माहिती आयोगाने माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी शासनास वेळोवेळी शिफारशी केलेल्या आहेत. सदर शिफारशींद्वारे करण्यात आलेल्या सूचनांचे अनुपालन करण्याची अपेक्षा राज्य माहिती आयोगाने आयोगाच्या सन २०१६ च्या वार्षिक अहवालात व्यक्त केली आहे. राज्य माहिती आयोगाने सन २००७ पासून केलेल्या शिफारशीनुसार सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांना शासनाने वेळोवेळी सूचित केलेले आहे. तथापि, अद्यापि, त्याबाबत पुरेसे अवधान सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून दिले जात नसल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आलेली आहे. त्यामुळे राज्य माहिती आयोगाच्या शिफारशीसंदर्भात तातडीने कार्यवाही करण्याची बाब सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. तदनुसार शासन पुढीलप्रमाणे सूचित करीत आहे.

२. राज्य माहिती आयोगाने माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये प्राप्त होणारे माहिती अर्ज तसेच प्रथम अपील अर्ज निकाली काढण्यासाठी पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

(१) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये प्राप्त झालेल्या माहिती अधिकार अर्जाचा क्रमांक व दिनांक, संबंधित सार्वजनिक प्राधिकरणात माहिती अर्ज प्राप्त झाल्याचा दिनांक संबंधित जन माहिती अधिकाऱ्याचे नाव, पदनाम, पत्ता, अधिकृत दुरध्वनी क्रमांक आणि ई - मेल नमूद अर्जदारास पाठविण्यात येणाऱ्या पत्रात स्पष्टपणे नमूद करावा.

(२) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये माहिती अर्ज उत्तरित करताना त्यामध्ये प्रथम अपील अधिकाऱ्याचे नाव, पदनाम, पत्ता, अधिकृत दुरध्वनी क्रमांक आणि ई - मेल नमूद करण्यात यावा. तसेच उत्तराच्या शेवटच्या परिच्छेदात "जन माहिती अधिकाऱ्याचे पत्र प्राप्त झाल्यापासून ३० दिवसात प्रथम अपील दाखल करण्यात यावे" असे स्पष्टपणे नमूद करावे.

(३) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ मधील कलम ६(३) अन्वये माहिती अधिकार अर्ज अन्य सार्वजनिक प्राधिकरणाकडे हस्तांतरित करण्यात येत असल्यास, ज्या सार्वजनिक प्राधिकरणाकडे सदर अर्ज हस्तांतरित करण्यात येणार आहे त्या प्राधिकरणाची सविस्तर माहिती पत्रात नमूद करावी.

(४) संबंधित कार्यालयातील कामाचा पुरेसा अनुभव व दर्जा असणाऱ्या योग्य वरिष्ठतेच्या अधिकाऱ्यांची जन माहिती अधिकारी/प्रथम अपील अधिकारी म्हणून नियुक्ती करण्यात यावी. माहितीच्या अधिकारांतर्गत पत्रव्यवहार करताना, सर्व जन माहिती अधिकारी व प्रथम अपील अधिकारी यांनी त्यांच्या स्वाक्षरीखाली त्यांचे नाव, पदनाम तसेच विभागाचे नाव ठळकपणे नमूद करावे.

(५) मागणी केलेली माहिती नाकारण्यात येत असल्यास, माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ चे संबंधित कलम उधृत करण्यासह माहिती नाकारण्याची सविस्तर कारणमिमांसा नमूद करावी.

(६) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ मधील कलम १९(१) व (२) नुसार प्रथम अपील अधिकाऱ्याने अपीलकर्त्यास सुनावणीसाठी पुरेश्या कालावधीसह सुस्पष्ट नोटीस पाठवावी. सदर नोटीसीची प्रत जन माहिती अधिकाऱ्यासही पाठवावी. अपीलकर्ता तसेच जन माहिती अधिकारी त्यांचा खुलासा/माहिती आवश्यकतेनुसार तोंडी वा लेखी घ्यावा. प्रथम अपील अधिकाऱ्याने तीस दिवसाचे आत प्रथम अपील निकाली काढणे आवश्यक आहे. अधिनियमातील कलम १९(६) नुसार अपील निकाली काढताना झालेल्या विलंबाबाबत कारणमिमांसा करून त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करावेत. आदेशाची प्रत अपीलकर्त्यास तात्काळ उपलब्ध करून द्यावी.

(७) सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व जन माहिती अधिकारी तसेच प्रथम अपीलीय प्राधिकारी यांची माहिती सर्वसामान्यास सहजी उपलब्ध होऊ शकेल अशी त्यांच्या विभागात दर्शनी भागावर लावावी. शक्य असल्यास सार्वजनिक प्राधिकरणांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व जन माहिती अधिकारी तसेच प्रथम अपीलीय प्राधिकारी यांची माहिती असणारी पुस्तिका प्रसिध्द करावी.

(८) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये अर्जदाराने माहिती साक्षांकीत करून मागीतलेली असल्यास संबंधीत जन माहिती अधिकाऱ्याने ती माहिती साक्षांकीत करून उपलब्ध करून द्यावी. उपलब्ध करून देण्यात येणाऱ्या कागदपत्राची/अभिलेखाची संख्या मोठी असल्यास माहितीचे साक्षांकन आवश्यकता असल्यास त्याच्या कनिष्ठ राजपत्रित अधिकाऱ्यास करता येईल. साक्षांकनासाठी पुढीलप्रमाणे रबरी शिक्का तयार करून घ्यावा.

माहिती अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये उपलब्ध करून देण्यात येणाऱ्या कागदपत्राची/अभिलेखाची सत्यप्रत.

सही व दिनांक/-

संबंधीत जन माहिती अधिकाऱ्याचे तसेच सार्वजनिक प्राधिकरणाचे नाव (ठसा).

(९) सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांनी त्यांच्याकडील योजनांचा तपशील, त्याचा प्रस्तावित खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद, प्रत्यक्ष खर्च याबाबतची, माहिती अधिनियमातील कलम ४ अन्वये सकारात्मक प्रसिध्द करावी.

(१०) सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांनी त्यांच्याशी संबंधीत ज्या अशासकीय संस्थांना शासनाकडून प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे निधी पुरवठा केला जातो अशा संस्थांची यादी सकारात्मकपणे स्वःताहून प्रसिध्द करावी.

(११) राज्य माहिती आयोगाने दिलेल्या निर्णयाची अंमलबजावणी तातडीने करण्यात यावी. राज्य माहिती आयोगाच्या आदेशाची अवहेलना झाल्यास शास्ती होऊ शकते याकडे लक्ष वेधण्यात येत आहे. ज्या प्रकरणांमध्ये संबंधीत सार्वजनिक प्राधिकरणांनी आयोगाच्या आदेशानुसार अर्जदारास माहिती उपलब्ध करून देण्यात आलेली नाही, आयोगाच्या आदेशानुसार शास्तीची वसूली केलेली नाही किंवा शिस्तभंगाची कार्यवाही केलेली नाही अशा सार्वजनिक प्राधिकरणांविरुद्ध योग्य ती कारवाई करण्यात यावी.

(१२) सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांनी त्यांच्याकडील त्यांच्या कडील अभिलेख सूचीबद्ध करून घ्यावा. संगणकीकरण करण्यायोग्य अभिलेखांचे संगणकीकरण करण्यात यावे.

(१३) दारिद्र रेषेखालील अर्जदारांना हवी असलेली माहिती विनामुल्य देण्यात यावी. जास्त पृष्ठांची माहिती असल्यास त्यांना माहिती पाहणीकरिता कार्यालयात येण्याची विनंती करण्यात यावी व

पाहणीनंतर त्यांनी मागणी केलेली ५० पृष्ठांपर्यंतची माहिती विनामुल्य उपलब्ध करून देण्यात यावी. त्यापेक्षा जास्त माहिती असल्यास त्यासाठी नियमित दराने आकारणी करण्यात यावी.

(१४) माहितीचा अधिकार व माहिती अपीलांसाठी आवश्यकतेनुसार स्वतंत्र टपाल व्यवस्था करण्यात यावी. नागरिकाने माहिती ई-मेल व्दारा उपलब्ध करून देण्याची विनंती केली असल्यास, शक्य असल्यास माहितीच्या प्रती स्कॅन करून माहिती ई-मेल व्दारा उपलब्ध करून देण्यात यावी. ज्या सार्वजनिक प्राधिकरणांकडे मोठ्या प्रमाणावर माहिती अर्ज तसेच अपील अर्ज येतात त्या सार्वजनिक प्राधिकरणांनी विशेष कर्मचारी/अधिकारी वर्ग नेमून त्यांना योग्य ती साधनसामग्री व कार्यालयीन खर्चासाठी निधी उपलब्ध करून द्यावा.

(१५) शासकीय कामकाजामध्ये सुधारणा व कामकाजाची माहिती होण्यासाठी सर्व कर्मचाऱ्यांच्या सेवा प्रवेशोत्तर परिक्षा घेण्यात येतात, या परिक्षांच्या अभ्यासक्रमामध्ये माहितीचा अधिकार, अधिनियम २००५, महाराष्ट्र सार्वजनिक अभिलेख, २००५ तसेच महाराष्ट्र शासकीय कामात विलंब करणेस प्रतिबंध करण्याचा अधिनियम, २००५ चे प्रकरण ३ या विषयाचा समावेश करावा.

४. उपरोक्त परिपत्रकातील तरतूदी सर्व मंत्रालयीन विभाग प्रमुखांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील विभाग प्रमुख, सार्वजनिक प्राधिकरण तसेच सर्व संबंधीतांच्या निदर्शनास आणून द्याव्यात व तदनुसार आवश्यक कार्यवाही करण्याबाबत त्यांना सूचित करण्यात यावे.

५ सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक क्र. २०१७०२०१९५५४०८१०७ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

**Rajendra M
Jadhav**

(रा.मा.जाधव)

शासनाचे उप सचिव.

Digitally signed by Rajendra M Jadhav
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=GENERAL
ADMINISTRATION DEPT., postalCode=400032,
st=Maharashtra,
2.5.4.20=656ebca17998fd5c29178a5abcf1aa60d72bd551
5ddc791d9ad9786418f07e4f, cn=Rajendra M Jadhav
Date: 2017.02.01 16:00:04 +05'30'

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्री / मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव/सचिव.
३. सचिव, मुख्य सचिवांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४. राज्य मुख्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.
५. सर्व राज्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.
६. *प्रबंधक, मूळ न्याय शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई
७. *प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई
८. *सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
९. *सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
१०. प्रबंधक, लोकआयुक्त व उपलोकआयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
११. मंत्रालयीन विभागाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
१२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई

शासन परिपत्रक क्रमांक: रामाआ २०१६ / प्र.क्र. (१७८/१६) सहा.

---

१३. सर्व मंत्रालयीन विभाग (प्रशासकीय अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख/ कार्यालय प्रमुख यांच्या निदर्शनास आणण्याच्या विनंतीसह)
१४. सर्व विभागीय आयुक्त
१५. महासंचालक, यशदा, पुणे
१६. सर्व जिल्हाधिकारी
१७. निवडनस्ती, सा.प्र.वि. कार्यासन सहा.

*पत्राने